

CIĄGNIENIE (102) sb n

-e-(101), -ę-(1).

Pierwsze e jasne, końcowe pochylone.

sg N ciągnienie (20); -é (6), -(e) (14). ◇ G ciągnieniã (15). ◇ D ciągnieniu (1). ◇ A ciągnienie (4); -é (1), -(e) (3). ◇ I ciągnieni(e)m *FalZioł* (2), ciągnieniem (2) *WujJud*, *StryjKron*. ◇ L ciągnieniu (57). ◇ pl N ciągnieniã (1).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

1. *Przyciąganie ku sobie za pomocą rąk lub jakiegoś przyrządu; wyciąganie, wleczenie; tractus Cn* (6) : Ieftliby rozumiała baba iżby za ciągnieniem miała fię zerwać ta błonka/ tedy niema cziągnąć *FalZioł* V 26, V 26; zá pierwszym rázem gdy ciągnęli Rybitwowie/ trzy mále Rybki wywlekli/ drugim ciągnięciem nic *StryjKron* 351.

Wyrażenia: »kota ciągnienie« = aluzja do znanego żartu (cf objaśnienie s.v. CIĄGNAĆ) (1): v dyabłá wdy thák prętko tych powrozow doftano/ ktorých wam było do kotá ciągnienia potrzebá? *Górndworz* Qv.

»łuku ciągnienie« (1): Amázones ony niewiáfti waleczne/ kthore łoby przypalály pyersi dla łuku cyągnienya *GliczKsiąż* B5v.

a. *Chodzenie w zaprzęgu (o zwierzętach pociągowych)* (1) : aby [koń] był łpofobu pięknego ku bieżeniu richły: á ku ciągnieniu moczny. *BielŻyw* 92.

2. *Tortura polegająca na wyciąganiu, wyrywaniu kości ze stawów; tormentum, torsio Mącz, Cn; quaestio, tortura Mącz; tortio Cn* (5) : Quaestio item, Sądowne á prawne pvtanie o nieyáki zły vczinek/ męczenie álbo ciągnienie od katá. *Mącz* 336a.

ciągnienie czym (2): Opifuie támże niektore męki [...] przez ciągnienie powrozami *GroicPorz* iiv; *Gemoniae*– Hakami cziągnienie. *Calep* 450a.

Wyrażenie: »ciągnienie na drabi« (2): Tormentum, Męká/ ciągnienie ná drabi álbo yákóžkolwiek ináčzey yáko kátowie czinią. *Mącz* 458d, 459b.

3. *Skarżenie [co na kogo]* (1) : Insimulatio, Winowanie/ wiedźnienie/ ciągnienie co ná kogo. *Mącz* 395a.

4. *Skłanianie, wabienie* (1) : Abowiem ciągnieni y prowadzeni bywáią od Bogá ku temu/ áby też y lámami czynili to co czynią zá łpráwá iego. (–) Ale ciągnieniem miłofnym/ nie przymufzonym ták iáko [...] orzechy álbo iábłká vkazáne/ dzieći przyciągáią *WujJud* 67.

5. *Marsz, pochód (zwłaszcza wojskowy), wyprawa wojenna; pościg; profectio PolAnt, Modrz, Cn; expeditio Mącz, Calep; migratio, tractus Mącz; impetus, iter Modrz* (87) : *BibRadz* I 123c marg; wieści łzły iedny zá drugiemy o Thureckim ciągnieniu *BielKron* 306, 250v, 406v; Tractus etiam, Ciągnienie/ ście/ yechanie/ cug. *Mącz* 461a; ábowiem nieprzyaciel przez dálekie ciągnienie będzie łtrapion nędzą *BielSpr* 59v; *BudBib Num* 10/28; áž gdy náznáčzą dzień ciągnienia/ tedy dopiero myślą o koniech *ModrzBaz* 116v; á nie lepłze znáki ciągnienia łwego zołtáwuią/ iedno iákieby nieprzyaciel/ okrom tylko ognia/ zołtáwił. *ModrzBaz* 117v; dla lámey tylko sławy ciągnienia ich [*sola adventantium fama*]/ woyłká Chrześcijáńskie ták fię bárzo polękáły [...] iż žadney bitwy niełtoczywłzy/ kilka kroć

włędować musiály. *ModrzBaz* 118, 116v, 117, 117v; *ActReg* 44; *Expeditio* — Cziagnienie, wiprawa nawoine. *Calep* 392a; *SarnStat* 301, 427, 432, 436, 440, 493.

ciagnienie dokqd [w tym: do kogo, do czego (3), na co (2), pod co (1)] (6): *Migratio*, Prowadzenie/Ciagnienie ná ynlze mieyfce. *Mqcz* 220d; żeby tym łpobem ciagnienie nieprzyacielá do nas było ábo zábронione/ ábo wđdy przekazóne. *ModrzBaz* 103v; *StryjKron* 787 marg; *WujNT* 330; *SarnStat* 128 [2 r.].

ciagnienie skqd [od czego] (1): ták na mieyfcu/ iáko w ciagnieniu na mieyfce/ y w ciagnieniu od mieyfca ku okázowánui náznáczonégo. *SarnStat* 128.

Wyrażenia: »ciagnienie wojska, z wojskiem« (3 : 4): Prżeto Rzymiánie ná on czás włtawę mieli w ciagnieniu z wojskiem *BielSpr* 6v; łpob ciagnienia wojská pod Wielkie Luki. *StryjKron* 787 marg; *SarnStat* 422, 433 żp.

»ciagnienie na wojnę, wojenne« = *profectio bellica* *JanStat* [szyk 11 : 1] (9 : 3): Tam ony łamy ofobamy łwimy wolny bendá od cziagnienia ná woinę *ConPiotr* 30v; *UstPraw* C3, D2; *Expeditio bellica*, Ciagnienie na wojnę. *Mqcz* 294c; Ten obyczáy woiennego ciagnienia [*militaris profectio*] łtárodawni Polacy łtátecznie záchowywáli *ModrzBaz* 117v, 117; *SarnStat* 230, 301 żp, 903, 931, 1307.

Szeregi: »w drodze i w ciagnieniu« (1): Oney pożywano w drodze y w ciagnieniu do ziemie obiecány *WujNT* 330.

»w ciagnieniu albo w gonieniu« (1): ktorymi nieprzyacielá nieopátrznego łáčno pożyć/ zwłázczá w ciagnieniu álbo w gonieniu. *BielSpr* 27.

»w leżeniu i w ciagnieniu« (1): A gdyby łie kiedy od żołniérzow komu [...] w leżeniu/ y w ciagnieniu [...] łzkodá iáka łtálá *SarnStat* 1183.

»(tak) w ciagnieniu, (albo, jako) na miejscu« [szyk 2 : 1] (3): *BielSpr* 8v, 51v; żeby kto kogo álbo w ciagnieniu/ álbo ná mieyfcu/ álbo w odciagnieniu zábił *SarnStat* 128.

»tak w ciagnieniu jako w odwrocie« (1): rofkázowác áby był záchowan porzádek ták w ciagnieniu iáko w odwrocie [*et in eundo, et in recedendo*] *ModrzBaz* 115.

»w ciagnieniu takiez w położeniu« (1): Iáko łie Tátár. łpráwuiá wciagnieniu tákiez wpołożeniu *BielSpr* 439v.

Wyrażenie przyimkowe: »w ciagnieniu« = *in profectio* *Modrz, JanStat* (52): ktory rzád aby bel wczágnieniu trzymán. *ConPiotr* 32; *UstPraw* C3; Ciagnáł tám Schertelinus z ludem/ á w tym ciagnieniu wziáł miáłteczko [...] rzeczóne Fielsá *BielKron* 226v; y ielzcze w ciagnieniu czynili wielkie łzkody łwoim *BielKron* 418, 249, 251, 257, 367v, 395v (10); *RejZwierc* 26, 26v; ná tym wiele náleży kto vmie łobie poczynác w ciagnieniu y na przepráwowánui przes trudne mieyfca *BielSpr* 7; O záchowánui Porzádku w ciagnieniu. *BielSpr* 52v, 6v [2 r.], 19v, 52v, 54, 67v, 69v; *ModrzBaz* 102v [2 r.], 111 [2 r.], 117, 125v; *ActReg* 44; *WujNT* 330; A Káłztelan w ciagnieniu łpráwiedliwóść z łzlácthy czynić má *SarnStat* 129 [*idem* 301]; áby Zołniérze w ciagnieniu zá wydatki łwé kupowáli Wołu zá pułgrzjwny *SarnStat* 901 [*idem* 903] 128 [3 r.] 301 [2 r.], 302, 435, 903 [3 r.], 931. Cf *Szeregi*.

W przeni (1) :

Wyrażenie przyimkowe: »w ciagnieniu« (1): GRAY kołtká potym lepiej żebyś nie wtrácił/ Zdrowým bédąc wciagnieniu/ z ziemiá łię nie zbrácił. *SapEpit* A4v.

a. Odlot ptaków (4) :

Szereg: »lot albo ciągnięcie« (1): Remigium [...] Etiam transfertur ad aves, Ptałzy lot álbo ciągnięcie precz. *Mącz* 351d.

6. Przeciąganie się przy ziewaniu [czego] (2) : Pandiculatio idem fere quod oscitatio, Poziewanie/ ciągnięcie rąmion/ y ynfzych członkow. *Mącz* 275a, 53c.

Synonimy: **2.** męczenie, męka; **3.** oskarżanie, wiedzenie, winowanie; **4.** nęcenie, przywózenie, wabienie, wiedzenie **5.** cug, ekspedycja, jachanie, ście, wyprawa; **a.** lot.

Cf **CIĄG, CIĄGNAĆ**

KW